

МОНГОЛ УЛСЫН СТАНДАРТ

Ангилалтын код 65.020.40

Алимны суулгац. Техникийн шаардлага	MNS 6371 : 2013
Apple seedlings. technical requirements	

Стандартчиллын үндэсний зөвлөлийн 2013 оны 02 дугаар сарын 21-ний өдрийн 10 дугаар тогтоолоор батлав

Энэ стандартыг 2013 оны 03 дугаар сарын 29-ний өдрөөс эхлэнэ мөрдөнө.

1. ХАМРАХ БА ХЭРЭГЛЭХ ХҮРЭЭ

1.1 Энэхүү стандарт нь алимны суулгац үржүүлэх, шалгаж хүлээн авах, савлах, борлуулах, импортлох, хадгалах, тээвэрлэх үйл ажиллагаанд хамаарна.

1.2 Энэ стандартыг баталгаажсан технологийн дагуу Алимны суулгацыг үржүүлдэг мэргэжлийн байгууллага, аж ахуйн нэгж, иргэд болон хяналт шалгалтын эрх бүхий байгууллагууд, суулгац худалдан авагчид хэрэглэнэ.

1.3 Энэхүү стандарт нь алимны үндэсний шижим, үрээр үржүүлсэн суулгацад хамаарахгүй.

2. НОРМАТИВ ЭШЛЭЛ

Энэхүү стандартад дараах баримт бичгийг эш татсан бөгөөд эдгээр стандартад өөрчлөлт орсон тохиолдолд хамгийн сүүлчийн албан ёсны материалаас эш татаж хэрэглэнэ.

- MNS 4220:1994, Жигдийн тарьц, техникийн шаардлага,
- ГОСТ 13853:78, Яст болон үрт жимст модны үр, тариалалтын чанар. Техникийн нөхцөл,
- ГОСТ24835:81, Интоорын, тарьц суулгац, тариалалтын чанар,
- MNS 6250:2011, Чацарганы суулгац, техникийн шаардлага,
- MNS 6251:2011, Үхэр нүдний суулгац, техникийн шаардлага.

3. НЭР ТОМЬЁО, ТОДОРХОЙЛОЛТ

3.1 Алимны суулгац

Үржүүлгийн эх цэцэрлэгээс ургал эрхтнээр нь үржүүлэн гаргаж авсан, жимст эх цэцэрлэг байгуулахад зориулсан хоёр настай суулгац,

3.2 Жимст цэцэрлэг

Жимс хурааж авах зориулалттай цэцэрлэг,

3.3 Үржүүлгийн эх цэцэрлэг

Үржүүлэгт зориулан мөчир авахаар шигүү тариалсан цэцэрлэг,

3.4 Ургал эрхтний үржүүлэг

Мөчир, нахиа залгаж үржүүлсэн үржүүлэг,

MNS 6371 : 2013

3.5 Залгаадас

Үржүүлгийн эх цэцэрлэгээс авсан нахиа, мөчрийг залгаадас,

3.6 Залгуурга

Өрлийн үрээр тарьсан 2 настай тарьц,

3.7 Нахианы залгалтын суулгац

Үржүүлгийн эх цэцэрлэгээс модны шүүс гүйлтийн идэвхитэй үе буюу 8 сарын эхний 10 хоногт ургасан нахиаг авч урьдчилан бэлтгэж ургуулсан өрлөн залгуурганд шигтгэж ургуулсан гурван настай суулгац,

3.8 Мөчрийн залгаадасны суулгац

Үржүүлгийн зориулалттай эх цэцэрлэгээс модны шүүс гүйлтийн идэвхитэй үе буюу 5 сарын 5-аас 15-ны хооронд нэг наст мөчрийг өрлөн залгуурган дээр залгаж ургуулсан гурван настай суулгац,

3.9 Бойжуулгын талбай

Нахиа, мөчир залгасан 2 настай тарьцыг суулгац болтол нь ургуулах тусгайлан бэлтгэсэн талбай,

3.10 Механик гэмтэл

Мөчир, салаа эш, үндэс, холтсонд үүссэн шалбархай, хугарал, бяцрал, халцрал,

3.11 Амь чийг

Мөчир салаа эш, үндэс хорчийж, чийг алдагдлын шинж тэмдэг илрээгүй байдал,

3.12 Шилбэ

Үндэсний хүзүүнээс хамгийн доод талын мөчир хүртэлх хэсэг,

3.13 Суулгацын өндөр

Шилбэнээс мөчрийн орой хүртэлх хэмжээ,

3.14 Алимны цахлай

Venturia inaequalis (Cooke) G. Winter - мөөгөнцөрөөр үүсдэг халдварт өвчин. Өвчин ургамлын холтос, жимс, навчин дээр хар ногоон өнгийн үсэрхэг толбо үүсэх байдлаар илэрдэг.

3.15 Алимны гуалилт

Podospaera Leucotricha (Elleset Ererh.) E.S. Salmon мөөгөнцөрөөр үүсдэг халдварт өвчин. Мөчрийн холтос, нахиа, навч, цэцэг, жимс өвчилнө. Өвчилсөн эрхтэн дээр хавар цайвар саарал, хөвсгөр өнгөр тогтож удалгүй харлана. Өвчилсөн модны өвөлд тэсвэрлэх чадвар эрс буурч, нахиа, мөчир хөлддөг.

3.16 Алимны ногоон бөөс

Aphis pomi Deg - Авгалдай болон бие гүйцсэн шатандаа ургамлын нахиа, навч, мөчрийн шүүсээр хооллодог хөнөөлт шавьж. Гэмтсэн навч, мөчрийн өсөлт зогсон, хорчийж хатдаг. Далавчгүй эмэгчин бөөс бөөрөнхий зууван хэлбэрийн, шар ногоон өнгийн биетэй, биеийн урт 2 мм орчим, 6 үеэс тогтсон биеийн уртаасаа арай богино, шар өнгийн сахалтай, толгой нь хүрэн өнгөтэй. Далавчтай эмэгчин бөөс 1.8-2 мм урт биетэй, толгой, хөл нь хар, хэвлий нь ногоон өнгөтэй, 6-8 дах үен дээрээ хар толбонуудтай.

3.17 Долоогоны цагаан эрвээхий

Aporia crataegi L - Хүрэнцэрийн шатандаа модны навч, нахиа, цэцгийн бундуйг идэж гэмтээдэг хөнөөлт шавьж. Эрвээхийн хүрэнцэр навчийг том том цоолж идсэнээс мөчрийг бүр нүцгэн болгодог. Хүрэнцэр нь бор саарал өнгөтэй, цайвардуу өнгийн үсэнцэрээр бүрхэгдсэн, хар толгойтой, нуруун дээрээ улаавтар өнгийн өргөн хоёр судалтай.

4. АНГИЛАЛ**4.1** Үржүүлж гарган авсан аргаас нь хамааруулж Алимны суулгацыг

- Нахианы залгалтын,
- Мөчрийн залгалтын,
- Үрийн гэж 3 ангилна.

4.2 Нахиа, мөчрөөр залгаж үржүүлсэн Алимны 3 настай суулгацыг жимст цэцэрлэг байгуулах зориулалтаар тариална.

4.3 Алимны үрээр үржүүлж гарган авсан суулгацыг зөвхөн шинэ сорт гаргахад ашиглана.

5. ТЕХНИКИЙН ШААРДЛАГА

5.1 Алимны суулгацыг баталсан технологийн зааврыг баримтлан үржүүлнэ.

5.2 Алимны үржүүлгийн эх цэцэрлэгт сортын хянан баталгаа хийсэн байвал зохино.

5.3 Алимны суулгац нь тухайлсан сортын шинж чанараа бүрэн хадгалсан, сорт нь байна.

5.4 Алимны үржүүлгийн эх болон жимст цэцэрлэг байгуулахад нахиа болон мөчир залгах аргаар үржүүлсэн гурван настай I, II-р зэргийн суулгацыг тариална.

5.5 Алимны суулгацын чанар, гадаад шинж тэмдэгийн үзүүлэлтүүд дараах хүснэгтэд заасан шаардлагыг хангасан байна.

Алимны суулгацын чанар, гадаад шинж тэмдэгийн үзүүлэлтүүд

д/д	Үзүүлэлт	Суулгацын шинж тэмдэг	Зэрэг	
			I	II
Үндэсний систем				
1	Үндэсний урт	см-ээс багагүй	70	50
2	Голч	см-ээс багагүй	0,8	0,6
3	Өнгө	Бор саарал		
4	Залгалтын байдал	Залгалт эдгэрсэн байх		
Газрын дээрх хэсэг				
1	тоо	ш-ээс цөөнгүй	2	1
2	урт	см-ээс багагүй	100	80
3	голч	см-ээс багагүй	1,5	1,2
4	Мөчрийн өнгө	Хүрэн бор		
5	Гадаад байдал	Шилбэнээс 10 см орчимд залгалт ил харагдаж байх, үндсэн салаа мөчрийн гадаргуунахиа шалбарч гэмтээгүй, үндэс харлаагүй, амь чийгтэй		

MNS 6371 : 2013

6	Өвчин, хөнөөлт шавьжинд нэрвэгдсэн байдал	Илрэх ёсгүй
---	---	-------------

Тайлбар 1: Алимны II-р зэргийн шаардлагад хүрэхгүй суулгацыг бойжуулгын талбайд дахин тарина.
Тайлбар 2: Хадгалалт, тээвэрлэлтийн үед Алимны суулгацын залгалт гэмтээгүй, нахиа, холтос нь 5%-иас хэтрэхгүй механик гэмтэлтэй байхыг зөвшөөрнө.

6. ДЭЭЖ АВАХ

Суулгацын стандартын дээрх хүснэгтэд заасан чанарыг баримтлан нийт суулгацын 10-аас доошгүй хувийг шалгаж хүлээн авна.

7. ШАЛГАЖ ХҮЛЭЭЖ АВАХ

7.1 Алимны суулгацыг тарихын өмнө буюу хавар 5-р сарын эхний арав хоногт, намар 10-р сарын дунд арав хоногт багтаан шалгана.

7.2 Суулгацын 25 буюу 50 ширхэгээр багцалсан боодол тутмаас 10%-иас доошгүй хувьд дээж авч шалгана

7.3 Суулгацын өвчин, хортон шавьжинд нэрвэгдсэн байдлыг MNS 2783:1979 “Ургамал, ургамлын гаралтай бүтээгдэхүүн. Мөөгөнцөрийн өвчнийг илрүүлэх арга”, MNS 2784:2007 “Ургамал, ургамлын гаралтай түүхий эд бүтээгдэхүүн. Бактерийн гаралтай өвчнийг илрүүлэх арга”, MNS 2782:1979 “Ургамал, ургамлын гаралтай бүтээгдэхүүн. Хортон шавьжийг илрүүлэх арга” стандартуудын дагуу тус тус тодорхойлно.

7.4 Суулгацын өндрийг шугам, голчийг штангенциркулиар хэмжинэ.

8. САВЛАЛТ, ШОШГОЛОЛТ

8.1 Савласан суулгацыг тээвэрлэхэд зориулан үндсийг гадны нөлөөллөөс бүрэн хамгаалах хэмжээний нийлэг хальс, таар шуудайн дээр чийглэсэн үртсийг жигд тараагаад, суулгацын үндсийг шороон зуурмагт хутгаж үзүүрийг нэг тийш нь харуулж тавиад өөр хоорондоо үрж холхихгүйгээр модны үртэс буюу шороогоор хөдөлгөөнгүй чигжисний дараа битүүлэн ороож бооно.

8.2 Багцалж боосон суулгацыг дахин гадуур нь тааран шуудайнд савлана.

8.3 Суулгацыг 25 буюу 50 ширхэгээр боож, шошгыг тээвэрлэлтийн үед тасарч гээгдэхээс хамгаалан боодлын гадна ба дотор талд зүүнэ.

а/ Боодлын дотор зүүх шошгыг 7 см урт, 5 см өргөн модон юмуу зузаан цаасаар хийж дээр нь зөвхөн сортын нэрийг бичнэ.

б/ Боодлын гадна зүүх шошгыг 10 см урт, 8 см өргөн хэмжээтэй хийнэ. Шошгыг баларч арилахаас хамгаалсан байна.

8.4 Багцалж боосон суулгацанд дараах мэдээлэл бүхий шошго, зааврыг дагалдуулна.

- Суулгац үйлдвэрлэгч байгууллага, аж ахуй нэгж, иргэний нэр, хаяг,
- Стандартын дугаар, тэмдэглэгээ,
- Сортын нэр,
- Суулгацын тоо, ширхэг,
- Хадгалах хугацаа, нөхцөл,

- Тарьж ургуулсан он,
- Тарьж суулгах, заавар,

9. ХАДГАЛАЛТ

9.1 Мод үржүүлгийн газраас авсан суулгацыг тарих хүртэл түр хугацаагаар хадгалах тохиолдолд суулгацын үндэсний хэсгийг 15-аас 20 см хүртэл зузаан үетэй чийгтэй шороогоор булна.

9.2 Намар хүлээж авсан суулгацыг өвөлжүүлэх бол 30-аас 40 см гүн шуудууг салхины хөндлөн чиглэлд татаж суулгацыг шуудуундаа салхины ноёлох зүгийн дагуу тараан налуулж эгнүүлэн тавиад үндэсний хэсгийн 30-аас 40 см зузаан хар шороогоор булж ханатал усалж хадгална.

9.3 Хадгалалтын хугацаанд мэрэгчид болон мал, амьтад суулгацыг гэмтээхээс хамгаалж шуудууны эргэн тойронд нарийн тороор хаших, хор өгөөш тавих ба цас ормогц хөрсний гадаргуу дээр ил байгаа иш, мөчрийг цасаар нягтруулан дарна.

10. ТЭЭВЭРЛЭЛТ

10.1 Савласан суулгацыг тээврийн хэрэгслийн тэвш хашлага дотор тээвэрлэхдээ босоо байдлаар эгнүүлэн тавьж доор нь 10-аас 15 см зузаан зөөлөвч дэвсэж босоо байдлаар эгнүүлэн тавьж ачих бөгөөд боодлын хоорондох зай завсарт чийгтэй үртэс бүхий шороогоор чигжиж дүүргэнэ. Хол тээвэрлэх тохиолдолд үндсийг тогтмол чийглэж хатахаас хамгаалах арга хэмжээ авна.

10.2 Савласан суулгацыг нарны шууд тусгалаас хамгаалж сэрүүн нөхцөлд тээвэрлэнэ

10.3 Савласан суулгацыг хэт хүнд зүйлээр дарж бяцлах, уут задарч үндэс ил гарахаас сэрэмжлэх, шатах дэлбэрэх, бохирдуулах бодистой хамт тээвэрлэхийг хориглоно.

10.4 Тээвэрлэлтийн нэг удаагийн үргэлжлэх хугацаа 4 хоногоос хэтрэхгүй байна.

ТӨГСӨВ.